

Нарт делкән бәәдл

Олн-әмти хоорнд төвкнүн бәәлгәнә туги

Мартин 16-д СССР-н Деет Советд суньгългн ик гидг политическ Өргмджтәгьяр кедь. Коммунистрин болн партийн биш улсин хамцлтин төлә дуугьан Өгхләрн, советск улс Коммунистическ партин Ленинск политикиги эн-зах угагьяр иткәжәхән медулв. Эн политикин нилдәр мана орн-нутг, урдк суньгьвр болсна хобн давси дөрви джилн эргид социалистическ тосхлтин цуг халха айта гидг дилвр-муд куцв. Советск государствин төвкнүн бәәхд дурта газдин политик чиги бас ик дилвр-мудтә болв. Суньгьачирин хург деер, мартин 14-д келси үгдән үр Н. С. Хрущев иигдж кель: „Советск Союзин нарт делкән бәәдләр бидн ханмдж кедж чалхвдн. Давси дөрви джилд бидн мана орн-нутгин газдин иньгүдәс алыкин чиги эс геесн деерән, теднлә иньгүлгән улм батлад, шин иньгүдә олдж авдв. Советск Союзин нарт делкән тоомсрнә кемжән угагьвр бсәд, нарт делкән кесг орн-нутгудла энүнә залгьлдәнв Өргдждж батрв“.

Нарт делкән цуг келн-әмтс советск газдин политикиги таасдж дөнәннә, юнъгад гихлә, төвкнүн, иньгүлдж, шин дәннә аймаг угагьяр, эврәннә төвкнүн көдлшиннә ашар ханмдж кедж бәәхәр седджәх кесг зун миньгн улсин ицлә болн ухан-седкллә эн харгьджана. „Бидн „киитн дәәг“ уга кеддән нег мөсдлжәнәвдн, бидн цуг орн-нутгудла гуулгә келгьиг болн культурн залгьлдә бәрлгьиг делрүлдж, нарт делкә чинвртә бәәлгьиг сулдулхар седджәнәвдн. Ахрар келхд—бидн зерг-тегш, ни бәәдж, цуг государств хоорнд төвкнүн дөрлдә кехәр седджәнәвдн,“—гидж үр Н. С. Хрущев лавдждж кель.

Эн цагьан саната кергүдиг куцәхин эрkd, Советск Союз бийиннә аргьд бәәсиг цугтнә кеджәнә. Амр угнә, нарт делкәд төвкнүн бәәхд сбрцлг улс зууныржд харшлт кегьә бәәсн бийнә, мана орн-нутг Западн болн Востокин орн-нутгудин правительствсин толгьачирин совещань хурахиг куцхәр зүткджәнә. Терүнә төлә Советск Союз, западн орн-нутгудин бинаәс тосдж, тирүләд газдин керг-тбрин министрмуд харгьтха гисн, правительствсин толгьачирин куундх төрмүдин тускар бгсн теднә аярм селвгудлә збшәрв.

СССР-н Деет Советд суньгьхин бинхн Советск правительств орудждж бгсн селвгт, космическ агьуг дәннә төлә олзлхиг уурулхин гидж западн гардачирин, тер тоод президент Эйзенхауэрн келсиг тоолгдждж келгдджәнә.

Ииртмдждж хоорнд нисдг баллистическ ракет бдгә цаг ганцхн Советск Союзд бәәдг болджана. Эн ракетиг уурулхин гидж кучлхләрн, США-н президент Эйзенхауэр, ядерн селмиг, дбрхн хоорнд болн дундин холд нисдг ракетсиг

уурулхла әдл ним эрkn төрмүдин тускар тагчк бәә-джәнә. Төриг иигдждж тәвхлә, кемрджән империалистр атомн дә эклси цагт, космическ агьугьас сбрүд, цоклгьнла харгьтха США-г гетлгджд, Советск Союз эргид, куунә газр деер бәәрлүлкәд, мана орн-нутгур болн төвкнүн бәәхдән дурта талдан чигн государств сур дәврлгә кехәр белдчксн американск кесг авиационн болн ракетн базмудиг хадгьлхар седджәх йовдл болджана.

Советск Союз энүнлә збшәрдж чадшго. Цуг орн-нутгудин аймаг уга бәәлгьнә сә хәәджд, Советск правительств американск зура деер немөр кев. Советск правительств иним селвг бгв: космическ агьуг дәннә төлә олзлхиг уурулхин, космическ агьуд ракет тәвси цагтан зугл хоорндан збшәлси нарт делкән программа ирлүлжд кедг болямн; куунә государствсин газр деер бәәх газдин ордунд базмудиг уурулхмн; эн збшәл куцәлгьиг нарт делкән шиндждж

хәләлгь Ниялгси Келн-әмтсн^н Организацион халхас токтажмн, космическ агьуг олзлгьнә туст нарт делкәд хоорндан ндкпджд көдлгьбәр ООН-а орган бурдәхмн. Эн төриг правительствсин толгьачирин совещань деер болн ООН-а Генеральн Ассамблейн болх сессий деер куундврт тәвхмн гидж Советск правительств селвг орудджана.

Нарт делкән общество-стин икникс советск шин селвгудиг таасдж тосцхав. Атомн дәннә аймаг гетлгхд эн эрkn чинртә ишкдл болджана гидж олн-әмтин уилджәнә. Зугл баячудин барин аймагин дәәлдәннә дурта органсн оньгдан хәләцтә бәәххәнә. Советск Союзин төвкнүн бәәлгд дурта шин седвәриг тедн адрәджд „пропаганд“ гидж, нам „куундвр келгьнә хаалгьд харшлт“ гидж зарлцхав. Болв иигдждж келси герчлгьн—нарт делкән чинвртә бәәлгьиг кен лавта сулдулшгогьяр седджд, „киитн дәннә“—политикиг болн зер-зевәр агслгьиг улм делрүлхәр бәәхиг илдж медулджәнә.

Дорд-Өмн үзгин Азийд бәәдлг хурцудлджасх улс

Вьетнамин Демократическ Республикн правительств, орн-нутгиг негдүлгьнүр залгьси эрkn-чинртә селвг бгв.

Вьетнам ода күртл хойр аьнг хувагдси бәәгьә бәәдг мөн. Орн-нутгин ар захдн Вьетнамин Демократическ Республик бәәнә, бин захдн—Нго Динь Дьемин реакционн йосн нойрхад, вьетнамин олн-әмтиг хамцнәгьү демократическ государств кедж нилүлжд, США-н империалистрин дөнәгьтәгьяр цуг аргьарн саалт болад бәәнә. 1954 джил Вьетнамин тускар Женевд келдси збшәлгиг эвдәд, США Южн Вьетнамиг Дорд-Өмн үзгин Азийд эврәннә дәннә бәзд хуврәгьд, тнигәлән селм болн дәр-сум збдлжәнә. Оньгрсн джилн сул хойрхн сарин хоорнд южновьетнамск Тайгон гидг портд хойр дундур миньгн улү товн зер-зев авч иргдв.

Южн Вьетнамин төрт газдин улс орлцад, орн-нутгиг негдүлхд харшлад бәәнә гидж ВДР-н правительств кесг дккжд заагьад, орн-нутгиг негдүлгьнүр залгьси селвгүд оруджд бглә. Энүнә ода оруджд бгсн шин селвгн бас Южн Вьетнамла хоорнд бәәдлән ясулдж, орн-нутгиг негдүлгьнүр залгджд кедв. Зертә-зевтә чидлин тоог хасад, хоорндан гуулгә келгьнә аргь хәәх куундвр кехд хойр халхин элчнр харгьдүлхмн гидж тер селвгт келгдджәнә.

ВДР-н төвкнүн селвәриг кесг ори-нутгуд, тер тоод СССР болн Китд таасдж, дөннндж, Вьетнамиг негдүлнә гисн—вьетнамин олн-әмтсин куцлгиг куцәлгьн болсн деерән, бас Дорд-Өмн үзгин Азийд төвкнүн

бәәлгь хагьлгьнд туста болх гидж тоолджджәхана.

Болв, барин соньсхврар болхла, ВДР-н селвгиг США буршаджджд. Вьетнамин болн төвкнүн бәәхдән дурта талдан чиги олн-әмтсин седвәриг үчртан автго, американск империалистр Вьетнамиг хагьлү бәәлгьиг күчлгьнә политик бәрәд, нарт делкән бәәлгиг хурцудлад бәәнә. Империалистр Дорд-Өмн үзгин Азийд бурдәси агрессивн багин—СЕАТО-н советин одахн Манилд төссн сессийн дигмүд терүнә тускар келдждәнә. США-н государственн селгәтр Даллесин күчлгьяр тер сессий деер батлжд авлси шиндврт, юмни т у р у н д СЕАТО-н дәннә туск халхин улм күчлжд, тер блокн империалистическ наад агрессивн баглрансла—североатлантическ союзла болн багдадск пактла негдүлхәр седдджәнә. Блокд орилгч азиатск орн-нутгудт эврәннә ракетн болн ядерн базмудан күчнәс гаргьхн төлә СЕАТО-н сессийг США бас олзлсна тускар бар соньсхджана.

Азиатск олн-әмти Азийд атомц болн ракетн селм төвкнүн бәәлгьнә, зон бурдәджд, цуг государств хоорндан ни зерг-тегш бәәхн төлә зүткдждәнә, энүндн харшлт болджань—Дорд-Өмн үзгин Азийд империалистическ орн-нутгудин кеджәх уулдвр мөн.

н. чигирь.